

EESTI GEOLOOGIA SELTSI VOLIKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn

09.12.2014

Eesti Geoloogiakeskuse saalis algusega kell 16.00

Osales 11 volikogu liiget: Olle Hints, Peep Kildjer, Vello Klein, Tiiu Liblik, Tõnu Meidla, Eduard Pukkonen, Anne Põldvere, Rein Raudsep, Tõnis Saadre, Olavi Tammemäe ja Ethel Uibopuu.

Osales 7 kutsutut: Tarmo All, Dimitri Kaljo, Valter Petersell, Margus Raha, Maris Saarsalu, Janne Tamm ja Rein Voog.

PÄEVAKORD:

1. Maapõue strateegia koostamine: Seltsi nägemus ja roll protsessis (ettevalmistavad tegevused, strateegia koostajate ring, ootused tulemustele jms).
2. Eesti maapõue rikkuste võimalik tutvustamine meie kaasmaalastele ja turistidele.
3. Bülletääni sisu ja seis.

1. Anne Põldvere sissejuhatav sõnavõtt annab ülevaate ootustest kavandatavale strateegiale, maavarade uurimise kompetentsist jms. Ta toonitab maavarade uuringute suunamise vajadust lähtuvalt riigi majandusliku võimekuse, julgeoleku ja kaitsevõime tagamise vajadustest, uurijate kompetentsust, riikliku geoloogiateenistuse rolli uuringute läbiviimisel Põhjamaade näitel ja avalikkuse teavitamise olulisust. Strateegia peab tagama erinevate institutsioonide koostöövõime.

Tarmo All võtab kokku strateegia teema. Riigil on kokku 48 strateegiat. Selts on koos Eesti Mäeseltsi, Eesti Mäetööstusettevõtete Liidu, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidu ja Eesti Turbaliidu esindajatega saatnud kirja Vabariigi Valitsusele ja mitmele ministriumile. Me peaksime rääkima mitte maavarade, vaid maapõue strateegiast. Eesmärk peab olema kujundada pilt kõikide maapõue maavarade osas, nende kasutamise ja kaasnevatest probleemidest ja riskiteguritest.

Maapõue kasutus on hoogustunud ja sellega seoses on muutunud nõudlus geoloogilise informatsiooni järele. Tegevused on, aga pole riiklikku nägemust. Vajalik kaardistada vajadused, võimalused ja riskid. Riigis tegeleb sellega Keskkonnaministeeriumi (KeM) maavarade osakond. On vaja selgeks teha, kas sellist strateegiat on vaja.

SÕNAVÕTUD:

Maris Saarsalu: täna sellist otsust riigi tasemel pole tehtud. KeMi tööplaanis on maavarade strateegia – peaks olema maapõue strateegia. Järgmise aasta ülesandeks on selgitada strateegia eesmärk ja sisu.

Olavi Tammemäe: vaja kokku leppida põhiasjades. Igal asjal on omanik. Strateegia sõltub omaniku huvist. Meil pole omanikku. Kes on riik? Keda meie Selts kui huvigrupp peaks ergastama, millist omanikku?

Valter Petersell: riik peab leidma strateegia koostaja.

Tarmo All: täna on adressaadiks KeM. Jääb küsimus, et kas maavarade haldamise korraldamine peaks olema KeMi ülesanne? Praegu on riik nii otsustanud. Maavarade kasutamine seostub otseselt ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga (MKM).

Rein Raudsep: KeMis pole selle küsimusega edasi mindud. Euroopa Liidus on probleem tõsine. Strateegia tegemiseks on vaja peavastutajat. KeM peab seda otsustama.

Maris Saarsalu: pole oluline, millise ministeeriumi haldusalas, aga on vaja KeMi ning MKMi head koostööd.

Rein Voog: me tunnistame, et strateegiat on vaja. Kas tehakse ka poliitiline otsus? Strateegia algab lähteolukorra kirjeldamisest. Maavarasid seostatakse nõ reostava tegevusega. On vaja kujundada maavarade uurimise ja kasutamise mainet. Seda peab tegema riik. Riik peab ütleva, et maavarad on Eesti riigi rikkus. Kas selleks on olemas poliitiline tahe?

Meil on riigis kaks dokumenti: “Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2008–2015” ja selle uus variant “Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030” ja “Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011–2020”. Praegu on need pidurduskavad (20 miljonit tonni aastas ja 50 km).

Maapõue strateegia koostamise loogika peaks olema teistsugune. Esiolgu tuleks keskenduda strateegilistele maavaradele ja strateegia maine kujundamisele.

Maavarale on vaja reaalselt omanikku. KeMis on operatiivjuhtimine, mis tuleneb poliitilistest otsustest. Need otsused välistavad näiteks fosforiidi ja rauamaagi uurimise ning Nabala teabe asjatundliku kasutamise. Maavarade poliitika kujundajaks võiks olla MKM.

Rein Raudsep: mis on strateegiline maavara?

Rein Voog: fosforiit, vanaadium jt maagid. Strateegia eesmärk peab olema, et ka 15+ aasta pärast oleks teada, kus on mingi maavara ja millise tehnoloogiaga see on kaevandatav. Riik peaks olema valmis tegutsema ka 40 aasta pärast. Meil on strateegiat kujundavate mõtete kogumise aega järgmise aasta märtsikuuni.

Tarmo All: mida me täna otsustame? Kas tahame strateegiat koostada? Aega ettevalmistusteks on meil märtsini või ehk maikuuni. Millisest strateegiast me räägime? Kas maavarade või maapõue? KeM pole geoloogilise kaardistamise alal läbimurret saavutanud. Kaardistamine ei mahu maavarade strateegia alla. Siin võiks teiseks omaniku pooleks olla riigikantselei.

Olavi Tammemäe: tänaseks pole poliitilist otsust tehtud.

Anne Põldvere: tänane koosolek on mõeldud eelkõige selleks, et geoloogia spetsialistid oleksime valmis tegutsema kohe, kui uus valitsus on pärast valimisi tööle hakanud. Peame tegelema kogu maapõuega, sh keskkonda mõjutavate probleemidega. Maapõue strateegia on olulisem. See annab võimaluse ka elanikkonnale mitmekülgset teavet jagada. Geoloogiline kaardistamine on ju tegelikult otseselt seotud maavarade otsinguga ja geoloogiliste tingimuste kirjeldamisega.

Dimitri Kaljo: teen ettepaneku Geoloogia Seltsil moodustada omaette töögrupp, kes paneb kokku tegevuskava ja koostab visandid. On vaja luua sõltumatu organ teadlikest inimestest ja teha koostööd mäemeeste ja ministeeriumi vastava komisjoniga. Seni pole meie nõu ministeeriumis kuulatud. Seltsi töögrupp peab püüdlema objektiivse tõe ja koostöö poole. Seni on maavara küsimus olnud väherelevantne. Oluline on ikkagi maapõue strateegia.

Tarmo All: ettepanek tõstatada 3 küsimust. 1) Kas teeme eeltöö ära enne märtsikuud? 2) Kas maapõue või maavarade strateegia? 3) Kas moodustame sõltumatu töögrupi?

Eduard Pukkonen: käsud tulevad Euroopast. Kuidas on seal asjad ja kas mõni direktiiv paneks Eestis asjad liikuma?

Rein Raudsep: Euroopas on liikumapanevaks jõuks 21 maavara. Peale 1. märtsi võib siin midagi muutuda. Pole mõtet otsida liikumapanevat jõudu, strateegiat on vaja.

Olavi Tammemäe: kas ministeeriumi heakskiit tuleb? Kas KeM kavatseb sel teemal suhelda teiste osapooltega?

Valter Petersell: vaja on ministeeriumist vaba initsiatiivgruppi. Ministeerium lükkab ju kõik ettepanekud tagasi.

Rein Raudsep: millest jutt?

Valter Petersell: räägin diktüoneemaargilliidist.

Tõnu Meidla: me teeme kindlasti õiget asja. Aga väljaspool geoloogide ringi võidakse arvata, et me ajame oma asja. Visioonid peavad kajastama omaniku majanduslikku huvi kasutada maavara ja saada selleks väga olulist geoloogilist informatsiooni. Tekstide koostamisel tuleb kasutada mittegeoloogidele arusaadavat keelt. On vaja, et ühiskond laiemalt kuuleks ja toetaks meid.

Rein Raudsep: siin tuleb ka mäemeestega ühist asja ajada.

Anne Põldvere: tuleb arvestada, et geoloogide töö sisu on viimse 10 aasta jooksul palju muutunud. Geoloogid on pidanud tegelema nõ tänaste probleemidega ja neil ei ole olnud võimalusi kavandada tulevikku suunatud tegevusi. Strateegia koostamine eeldab teistsugust mõtlemist.

Olavi Tammemäe: 1) töögruppi tuleb võtta inimene, kes suudab atraktiivselt lahti kirjutada majandusliku efekti, mis peitub maapõues. On vaja tekitada ühiskonna huvi. 2) tekst peab olema lühike (3–5 lk). 3) asjaga tuleb alustada enne poliitilisi üritusi märtsis. Kaasata tuleb Riigikantselei strateegiabüroo, KeM juhtkond (kantsler jt).

Tarmo All: majandusliku aspekti rõhutamine on oluline, aga vaade peab olema laiem. On vaja siduda maa väärtusega, aga ka looduskaitsega. Keskkonnakaitse eesmäärke ei saa tagada ilma geoloogiata.

Olle Hints: praegune omanik on ju Reformierakond. Ehk on poliitikutel tahe meid kuulata. Tuleks leida võimalusi sel teemal suhtlemiseks parteide esindajatega.

A. Põldvere ülesandeks jääb koordineerida edasisi tegevusi.

2. Peep Kildjer avab maapõue rikkuste tutvustamise teema.

Inimestel on huvi kivimite vastu. 1976. aastal alustati koostöös Haridusministeeriumiga noorgeoloogide liikumist.

Tartus tegeleb maapõue tutvustamisega TÜ Loodusmuuseumi geoloogiamuuseum. On mõtteid Eesti maavarade muuseumi rajamiseks Tootsi. Selle aasta suvepäevadel käidi kohapeal. Järgmise aasta kevadeks on kavandatud maavarade väljapanek Tootsis.

Selle maavarade muuseumi rajamiseks ei ole Seltsis üksmeelt. Peetakse liiga kõrvaliseks kohaks.

Peep Kildjer pakub välja konkureeriva koha Kunda linnas. Kundas ollakse valmis kaasa lööma. Positiivseks pooleks on ka asjaolu, et läheduses on palju loodus- ja kultuuriobjekte, tööstus, teemapark, seikluspark jms. Miinuseks on kokkuleppe puudumine ruumide osas. Aga kas Eesti maavarade keskust on üldse vaja? Kas riigil on huvi maavarade eksponeerimise vastu?

Ekspositsioonid võiksid olla erinevates Eesti kohtades (koduloomuuseumid, koolid, tööstuspargid). Sisu ja vorm sõltuvad ruumidest. Tuleks tegelda ekspositsioonivõimaluste väljaselgitamisega ja geoloogilise teabe pakkumisega. Lahenduste leidmine võiks olla mõne bakalaaurusetöö teema.

Teema arendamine kestab aastaid, selleks on vaja töögruppi, mille eesotsas oleks noor inimene.

Olle Hints nimetab erinevaid kohti: Tootsi, Kunda, Särghaua, Kohtla, Tartu, Arbavere, ja analüüsib nende sobivust. Vaja on panustada õigesse kohta.

Olavi Tammemäe arvab, et tegevust pole mõtet õhukese kihina laiali määrida. Oleme valmis toetama kohapealset initsiatiivi ja kaasa aitama.

Kui riik peab maapõue strateegiat vajalikuks ja toetab seda, siis võiks arvestada ka võimalusega tutvustada maapõue laialdasemalt. Praegu on palju väikeseid ekspositsioone millegi juures. Geoloogia huviliste sihtgrupp on aga väike ja ei pea ekspositsiooni ülal. Iseseisev maapõue ekspositsioon üksi ei majanda ennast. Kaasa võime aga alati aidata.

Tõnu Meidla arvab, et on vaja selgeks teha, kus inimesed käivad, selgitada strateegilised kohad ja sinna panustada. Teistele võime anda nõu.

Anne Põldvere annab teada, et Eesti Turbamuuseumi, Tootsi omavalitsuse, Põlevkivi Kompetentsikeskuse, geoloogiamuuseumite, paekivi töötlejate ja Eesti Geoloogiakeskusega seotud geoloogide koostööst on sündinud plaan teha 2015. aasta mais Tootsis Eesti maavarade eksperimentaalnäitus. Keskendutakse põlevkivi, paekivi ja turba kasutamise ja tootenäidiste tutvustamisele. Lisandub väljapanek mineraalidest, Eesti maavaradest üldiselt, liivast jms. Osapooled saavad ekspositsiooni kujundamisel lähtuda oma võimalustest. Sihtgrupiks on eelkõige koolinoored, aga ka laiem avalikkus. Ekspositsioon on avatud kuni septembri lõpuni. Väljapaneku külastatavuse põhjal saame teha otsuseid edasiste tegevuste kavandamiseks nii Tootsis kui mujal ja loodetavasti leida ka finantseerijaid. Seniste läbirääkimiste põhjal on teada, et näiteks põlevkivi väljapaneku toomine Pärnumaale on oodatud. Selles nähakse mugavat võimalust tutvustada põlevkivi põhikooli nooremale astmele, kellega Ida-Virumaale reisimine on suur ettevõtmine. Siit ka mõte, et Tootsi näituse võiks sügisel viia näiteks Kagu-Eestisse. Iga selline näitus annab võimaluse rahumeelselt selgitada Eesti maavarade tähendust riigi elanikkonnale. See on võimalus vähendada inimeste teadmatust maavarade uuringute ja kasutamise osas ning ühtlasi väärtustada geoloogia ja määnduse eriala.

3. Anne Põldvere tutvustab uue bülletàäni sisu. Bülletàän on teemal 25 aastat Eesti Geoloogia Seltsi. Tutvutakse bülletàäni sisuga. Tekstid on toimetatud ja alustatakse bülletàäni küljendamist. Ilmumisaastaks jääb 2014, trükkimine lükkub uude aastasse.

Täiendavalt selgus, et kokkuleppel Valdo Kanguriga on 2015. aasta Seltsi ekskursiooni sihtmärgiks Taani. Ekskursioon algab 6. septembril 2015. Esialgse kava kohaselt suundutakse Stockholmist Bornholmi saarele, kus tutvutakse geoloogiliste objektidega vähemalt kolm päeva. Edasi reisitakse laevaga Sjællandile (Køge sadam) ja Mønile, kus käiakse Kriidi ja Paleogeni paljandites ja karjäärides. Kopenhaagenis on kavas teha linnaekskursioon laevaga ja külastada värskelt uuenduskuuri läbinud geoloogia muuseumi. Marsruuti täpsustatakse, huvi selgitamiseks kuulutatakse reis välja.

Koosoleku juhataja: A. Põldvere

Protokollija: T. Liblik